

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Suomen suurimmalla vientialalla takana vaikea vuosi

Teknologiateollisuuden yritykset tekevät puolet Suomen tavara- ja palveluviennistä ja noin 2/3 kaikista yksityisen sektorin tutkimus- ja kehitysinvestoinneista. Teknologiateollisuus työllistää suoraan lähes 340 000 työntekijää ja välilliset työpaikat huomioiden joka neljännen työntekijän Suomessa.

Niin Suomen talous kuin sen moottori, vientiteollisuus, ovat olleet suurien haasteiden edessä kuluneen vuoden aikana. Odotettu käänne parempaa antaa yhä edelleen odotuttaa itseään. Korkotason laskusta huolimatta suomalaisessa teknologiateollisuudessa ei ole nähtävissä kysynnän piristymistä. Pikemminkin uutiset keskeisiltä vientimarkkinoiltamme Euroopasta ja Yhdysvalloista ovat olleet huolestuttavia. Erityisesti Saksan merkittävät vaikeudet luovat epävarmuutta odotetun suhdannekäänteen ylle.

Vaikka emme vielä toistaiseksi ole saaneet selviä merkkejä käänteestä parempaan ja tilanne vientimarkkinoilla on mennyt kohti heikompaa, uskomme kuitenkin suhdanteen kääntyvän vähitellen kohti parempaa tulevan talven aikana. On mahdollista, että käänne on vaimeampi ja tulee myöhemmin kuin aiemmin olemme ennakoineet. Odotamme ensi vuodelle pientä kasvua teknologiateollisuuden toimialoille.

Odotukset käänteestä parempaan kytkeytyvät tiiviisti korkojen laskemiseen. Odotamme alentuvan korkotason myötä käynnistyvän vähitellen investointihankkeita ja toisaalta myös yksityisen kulutuksen vähitellen piristyvän. Piristyneen kysynnän myötä myös teknologiayritysten tilausvirtojen odotetaan kääntyvän kohti parempaa.

Vaikeasta suhdannetilanteesta huolimatta teknologiayritykset ovat pyrkineet pitämään kiinni osaavasta henkilöstöstä. Tämä kertoo toisaalta yritysten uskosta parempaan ja toisaalta siitä, että muistissa on vakava osaajapula, joka vielä hetki sitten oli yritysten keskeisin kasvun este. On kriittistä tunnistaa, että heikosta suhdanteesta seurannut hetkellinen osaajapulauksen helpottaminen ei tarkoita, että ongelma olisi poistunut. On 100 % varmaa, että kun kysyntä enemmän tai myöhemmin lopulta palaa, nousee osaajapula erittäin nopeasti jälleen merkittäväksi kasvun pullonkaulaksi.

Suomi tarvitsee kasvua

Hallitus on tehnyt määrätietoisesti toimia Suomen julkisen talouden tasapainottamiseksi. Julkisten menojen leikkaukset ovat olleet tarpeellisia. Samoin rakenneuudistukset, erityisesti työmarkkinoilla, ovat välttämättömiä Suomen julkisen talouden tasapainoon saamiseksi. Julkisen talouden vakaat näkymät ovat ensiarvoisen tärkeitä elinkeinoelämälle.

Hallituksen toimet ovat lisänneet luottamusta siihen, että julkisen talouden ongelmiin puututaan tarvittavalla vakavuudella. Säästöjä ja rakenneuudistuksia jouduttanee vielä jatkamaan hallituskauden jälkipuoliskolla, jotta asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa.

Määrätietoisten säästötoimien ja rakenneuudistusten lisäksi katseet on syytä suunnata yhä selkeämmin kasvuun. Teknologiateollisuus on tyytyväinen valmistelussa olevaan suurten teollisten investointien verokannustimeen sekä avustukseen teollisuuden vähähiilistämiseen sekä energiatehokkuuden edistämiseen. Näillä työkaluilla pyritään toisaalta vastaamaan kiristyneen valtiontukikilpailun mukanaan tuomaan haasteeseen sekä luomaan kannustimia yrityksille investoida ja kasvaa. Teknologiateollisuus kiinnitti erillisissä lausunnoissaan em. kannustimien osalta huomion siihen, että ne kohdistuvat teollisessakin mittakaavassa varsin suuriin investointeihin. On tarpeen huomioida myös pienemmän kokoluokan vähähiilisyyss- ja energiatehokkuusinvestoinnit. Muuten on vaarana, että pk-sektorin vähähiilisyystoimet jäävät näiltä osin katveeseen.

Suomen talouden keskeinen haaste on ollut erittäin heikko talouskasvu. Heikko talouskasvu on myös julkisen talouden ongelmien keskeinen syy. Sopeutustoimien ja rakenneuudistusten lisäksi on syytä vakavasti harkita merkittävien ja vaikuttavien kasvupanostusten tekemistä. Verotus on yksi keskeinen toimintaympäristön houkuttelevuuteen vaikuttava tekijä. Tarkkaan kohdennettujen kannustimien lisäksi voi olla tarpeen pohtia myös laajempia uudistuksia toimintaympäristön houkuttelevuuden lisäämiseksi. Verotukselliset keinot on todettu vaikutuksiltaan tehokkaiksi kannustimiksi eikä niihin liity yritystukien haittapuolia. Esimerkiksi yhteisöveron lasku voisi olisi suoraviivainen tapa vastata kiristyvään kilpailuun teollisista investoinneista.

Seuraavassa teemoittain teknologiateollisuuden yksityiskohtaisempia huomioita vuoden 2025 budjetista:

Osaaminen, osaajat ja maahanmuutto

Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen vuodesta 2026 esitetään 3,8 miljoonaa euroa. Tämä on askel oikeaan suuntaan, mutta Teknologiateollisuus odottaa, että hallitusohjelman mukaisesti lisäyksiä kohdennetaan myös vientialoille. Teknologiateollisuuden kasvun kannalta olennaisinta on, että korkeakoulutuksen päivitettävä visio johtaa nopeasti toimenpiteisiin, joilla yhdessä maahanmuuton kanssa turvataan korkeakoulutetun osaamisen saatavuus 2030- ja 2040-luvuilla.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen leikkaus huolestuttaa Teknologiateollisuuden jäsenyrityksiä, jotka tarvitsevat tekniikan alan osaajia myös ammatillisella koulutustaustalla, kuten hitsaajia ja koneistajia. On tärkeää varmistaa, että jatkuvan oppimisen tarjonta osaajatarvealoilla ei kärsi leikkausten vuoksi.

Vientiteollisuus on jo vuosia raportoinut osaajapulasta kasvun esteenä, ja osaajapulasta torjumiseksi **tarvitsemme entistä enemmän työhön johtavaa maahanmuuttoa**. Suomi muuttuu monimuotoisemmaksi maaksi, ja se haastaa muutokseen niin julkista sektoriamme, palveluitamme kuin koulutusjärjestelmäämme. Hallitusohjelman maahanmuuton kirjauksia on toteutettu pääsääntöisesti kiristykset edellä, ja nyt on jo

korkea aika tehdä panostuksia prosessien sujuvoittamiseen ja Suomen houkuttelevuuden kehittämiseen.

Maahanmuuttoviraston toimintamenojen tason säilyttäminen on erittäin tärkeää, lisäksi vaikeasta taloustilanteesta huolimatta Suomessa on tärkeää pyrkiä edelleen sujuvoittamaan maahantulon prosesseja digitalisaatiota hyödyntämällä.

Budjetissa linjattu 1,8 miljoonan euron panostus viranomais- ja pankkipalveluiden avauskanavaan vahvan tunnistautumisen ympäristössä on tärkeä kehityskohde. Kesällä 2024 päättyneessä ulkoministeriön Virtual Finland -hankkeessa on jo luotu palvelukonsepti ja teknologisia ratkaisuja ulkomaalaisen työntekijän maahantulon yhden luukun periaatteella toimivalle digitaaliselle palvelualustalle. Hankkeessa kehitettyjen ratkaisujen jatkokehitys ja muiden jo olemassa olevien digiratkaisujen käyttöönotto tarjoaisivat kustannustehokkaan toteutustavan maahantulijoiden asiointitarpeen sekä heille suunnattujen julkisten ja yksityisten verkkopalveluiden yhdistämiseen.

Teknologiaateollisuus haluaa huomauttaa, että kasvava maahanmuuton määrä vaatii resursseja lupapuolen lisäksi myös palveluihin. Globaalisti kiihtyvässä osaajakilpailussa pärjääminen vaatii panostuksia tiukasta taloustilanteesta huolimatta, ja siksi kotoutumisen ja asettautumisen tuesta leikkaaminen on lyhytnäköistä ja pahimmillaan Suomen pitkäaikaisen edun vastaista.

Tutkimus- ja kehittämisinvestoinnit

Laki valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 tuli voimaan vuoden 2023 alussa. Sen mukaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan valtion talousarvioissa tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärä nousee vuoteen 2030 mennessä siten, että kokonaismäärä vastaa 1,2 % suhteessa BKT:hen. Tämä tarkoittaa n. 2,0 mrd. euron lisäystä vuoden 2023 TK-rahoituksen kokonaismäärään nähden. Valtion talousarviossa TK-rahoitusta tulee siten korottaa vuosittain n. 280 milj. eurolla verrattuna vuoden 2023 lähtötasoon. Vuoden 2025 TAE:ssa tämä toteutuu lain mukaisesti n. 280 milj. euron kasvuna verrattuna vuodelle 2024 budjetoituun kokonaissummaan.

Suoran TK-rahoituksen lisäksi Suomessa kannustetaan TK-toimintaan verotuksen kautta. Vuonna 2023 otettiin käyttöön tutkimus- ja kehittämistoiminnan niin sanottu yhdistelmävähennys. Aikaisemmin on otettu käyttöön tutkimusyhteistyön ylimääräinen verovähennys. Teknologiaateollisuus haluaa huomauttaa, että toivotun ja tarpeellisen T&K-verokannustimen osalta on huomattu ongelmia käytännön toteuttamisessa. Jotta malli toimisi tarkoituksensa mukaisena kannustimena T&K-toimintaan tulee soveltamiskäytäntöä parantaa, tarvittaessa lakimuutoksinkin.

Tutkimus- ja Innovaationeuvoston organisoima monivuotinen suunnitelma TK-rahoituksesta ja muihin TKI-politiikkaan liittyvistä näkökohdista valmistui kesäkuussa 2024. Suunnitelman tarkoitus on ohjata TK-rahoituksen käyttöä tulevina vuosina. Vuoden 2025 TAE vastaa suunnitelmaan kirjattuja linjauksia.

Vuonna 2025 lisärahoitusta kohdennetaan Business Finlandin TK-rahoituksen kautta, jonka valtuutta nostetaan 94 milj. eurolla. Rahoitusta kohdennetaan erityisesti yritysten TK-toiminnan tukemiseen sekä yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyöhön. Lisäksi varaudutaan supertietokone EuroHPC LUMI:n korvaamiseen uudella supertietokoneella. Suomen Akatemian tutkimushankevaltuutta korotetaan yhteensä 55 milj. eurolla. Vuonna 2025 käynnistetään myös määräaikainen tutkimuslaitosten post doc -ohjelma. Lisäksi Geologian tutkimuskeskuksen MinTecin koetehdaskokonaisuuden tutkimusinfrastruktuurin toteuttaminen ja käyttöönotto käynnistetään.

Yllä mainitut linjaukset ovat potentiaalisia kasvun paikkoja. Julkisten T&K-lisäinvestointien tulisi vivuttaa yksityisiä lisäinvestointeja T&K-toimintaan, jotta saavutettaisiin TK-investoinneilla tavoiteltu Suomen talouden kasvu. Siksi on tärkeää saada myös tutkimuksellisiin investointeihin mukaan vahva yritysten osallistuminen. Suurin potentiaali kasvun saavuttamiseksi on siis investoinneilla, jotka kohdennetaan yritysvetoiseen TK-toimintaan tai tutkimukseen, jossa on vahva yrityssidonnaisuus. Tällaiset hankkeet myös kannustavat tavoiteltuun yhteistyön lisäämiseen.

Kasvu syntyy kaupallistamisen kautta. Siksi on tärkeää että ”innovaatioputki” on jatkuva tutkimuksesta teknologian kehitykseen, tuotekehitykseen ja kaupallistamiseen. TK-rahoituslaki ja lisääntyneet investoinnit korostavat ”innovaatioputken” alkupäätä, valitettavasti samalla on tingitty innovaatorahoituksesta. Kuten edellä mainittiin, Business Finlandin TK-myöntövaltuudet ovat kasvaneet 94 milj. euroa, mutta momentin 32.20.40 (Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen) valtuudet ovat kasvaneet vain reilut 70 milj. euroa. Tämä tarkoittaa, että valtion TK-investointeja on kasvatettu vähentämällä innovaatorahoitusta.

Suomen kasvun nopeuttamiseksi on tärkeää, että tutkimuksen ja kehityksen tulokset saadaan kaupallistettua nopeasti. Tulevaisuuden radikaalien innovaatioiden potentiaalin kasvattaminen on erinomaisen hienoa, mutta talouden tasapainon ja nopean kasvun saavuttamiseksi, tulee innovaatorahoitusta ja -kannustimia kehittää TK-rahoituslakia vastaavalla tavalla. TKI-verokannustimet ovat erinomainen työkalu tähän. Tällä hetkellä niiden pelisäännöt ovat epäselvät ja sääntöjen selventämiseksi tarvitaan pikaisia toimia. Kyse ei ole pelkästään verotuksesta, vaan myös kaupallistamisen ja kasvun kannustamisesta. Valtion tulee saada investoinnista enemmän takaisin kuin niihin sijoitettu määrä on.

Yritysten TKI-toiminta tuottaa kansantalouteen nopeimmin uusia innovaatioita, kasvua, vientiä, työpaikkoja ja verotuloja, joten yrityksille suunnatut T&K-tuet korjaavat tehokkaimmin myös julkisen talouden alijäämää.

Investointien houkuttelu Suomeen ja valtiontukikilpailuun vastaaminen

Teknologiaateollisuus nosti erillisessä lausunnossaan asiassa ”O 25/2024 Ajankohtaista valiontuista ja teollisuuspolitiikasta” esiin usein seikkoja, joilla Suomi pystyy parantamaan asemiaan kiristyneessä valtiontukikilpailussa. Erityisesti investointeihin liittyvinä nostoina todettiin mm. seuraavaa:

Maailmantalous on voimakkaassa murroksessa, johon vaikuttavat kasvavat kauppa- ja geopoliittiset jännitteet ja kilpailu, digitaalisen talouden lähes eksponentiaalinen kasvu, kamppailu teknologiajohtajuudesta ja toisaalta kriittisistä raaka-aineista, sekä ilmastonmuutos ja sen torjunta. Suomalaiset yritykset kehittävät huippuluokan teknologiaa, tuotteita ja palveluja kestävän kehityksen vauhdittamiseksi, mutta joutuvat kamppailemaan markkinoista kansallisia valtiontukia nostavien eurooppalaisten, kiinalaisten ja amerikkalaisten yritysten kanssa. Epäterveestä kilpailuasetelmasta tulisi päästä nopeasti eroon, mutta tilanne ei näytä muuttuvan seuraavien viiden vuoden aikana. Valtion on kyettävä toteuttamaan seuraavia toimenpiteitä Suomeen kohdistuvien investointien lisäämiseksi:

- Nyt lausunnoilla olevaa puhtaan siirtymän investointien jälkikäteistä verotukea tulee jatkaa myös vuoden 2025 jälkeen, koska EU:n valtiontukipolitiikka tulee todennäköisesti jatkumaan. On tärkeää, että lainsäädäntö saadaan voimaan ajoissa 2025 alusta alkaen, jotta yritykset pääsevät etenemään investointihankkeissaan.
- Hallitusohjelmassa mainittu investointityrkki pitää saada toimimaan proaktiivisesti. Sen tulee etsiä ja identifioida kansainvälisiä yrityksiä, joiden halutaan investoivan Suomeen ja tarjota näille korkealaatuinen viranomaistuki esimerkiksi maanhankintaan, luvitukseen, kaavoitukseen, liikenneyhteyksiin, energian saantiin sekä työntekijöiden rekrytointiin ja koulutukseen. Työtä tulee johtaa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyössä.
- Tuetaan synergisten, kiertotaloutta vauhdittavien teollisten keskittymien syntymistä Suomeen muodostamalla valmiiksi kaavoitettuja ja luvitettuja teollisuuspuistoja.
- Tehdään datateollisuudesta uusi vahva teollisuudenala Suomeen moninkertaistamalla vihreiden datakeskusten määrä, hyödyntämällä hukkalämpö teollisissa prosesseissa ja lämmityksessä, sekä houkuttelemalla kv. toimijoiden energiatehokkaiden datakeskusten tutkimus- ja innovaatiotoimintaa laajassa mittakaavassa Suomeen.
- Lisätään hiilivapaan energian säävarmaa tuotantoa ja vahvistetaan sähkön ja vedyn siirtoinfraa Suomessa. Vetytaloudessa tähdätään korkean jalostusarvon investointeihin ja teknologian kehittämiseen. Tuetaan puhdasta energiaa hyödyntävän korkean jalostusarvon tuotannon investointeja Suomeen.
- Draghi ehdottaa energiaunionia ja uusia siirtoyhteyksiä Keski-Euroopan energiahintojen laskemiseksi. Tämä tarkoittaisi energian hinnan nousua Suomessa ja suhteellisen kilpailuedun menetystä. Suomesta on vaarassa tulla Euroopan sisäinen siirtomaa. Puhtaan sähkön ja vedyn vienti Suomesta Eurooppaan ei palvele työllisyyden eikä kotimaisen arvonnäkökulman kasvattamistavoitteita, vaan veisi Suomelta kilpailuedun puhtaan siirtymän teollisista investoinneista kilpailtaessa.
- Mahdollistetaan kotimaisten teknologisten vahvuuksien, kuten tietoliikenneyhteyksien, puolijohteiden, tekoälyn ja kvanttilaskennan, kasvu panostamalla T&K-toimintaan, investointien houkutteluun ja osaajien saatavuuteen kansallisiin strategioihin perustuen. Huolehditään siitä, että EU:n lisääntyvät panostukset taloudelliseen turvallisuuteen tukevat näiden kriittisten teknologiasektorien kehitystä Suomessa.

Energia ja ilmasto

Vuoden 2025 talousarvioesitys tähtää lisäämään Suomen houkuttelevuutta yritysten, investointien ja osaajien kohdemaana. **Ensisijaisen tärkeää on pyrkiä varmistamaan sellainen toimintaympäristö, että yrityksillä on kykyä ja halua kasvaa. Talouskasvua edesauttavat sujuvat ja ennakoitavat luvitusprosessit.**

Hallituksen esitysluonnos laiksi uudesta **verohyvityksestä** suurten vihreän siirtymän investointienvauhdittamiseksi on lausuntokierroksella. Teknologiateollisuus ry on kommentoinut verohyvitystä tarkemmin omassa lausunnossaan. Verohyvitys houkuttelee yrityksiä tekemään uusia, puhtaan siirtymän hankkeita, jotka ovat aivan olennaisia Suomen viennin kasvattamiseksi.

Hallitus huolehtii Fingridin ja Gasgridin tarvitsemasta investointikyvystä, jotta energiaverkot eivät muodosta investoinneille pullonkauloja missään päin Suomea. Hienoa, että hallitus kiinnittää erityistä huomiota koko Suomen, myös Itäisen Suomen mahdollisuuksiin toteuttaa energaintensiivisiä investointeja, sillä tarve kantaverkon vahvistukselle on suuri.

EU ja sen jäsenmaat ovat sitoutuneet kunnianhimoiseen ilmastopolitiikkaan ja maapallon keskilämpötilan nousu täytyy saada rajoitettua enintään 1,5 asteeseen. EU:n tasolla tavoitteena on ilmastoneutraalius vuoteen 2050 mennessä. EU:n ilmastolain mukaisesti kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään vähintään 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä saavuttaen hiilineutraalius ennen vuotta 2050. Lisäksi Suomen lakiin on kirjattu Suomen tavoite olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilnegatiivinen pian sen jälkeen.

Päästökauppajärjestelmä, taakanjako- ja maankäyttösektorille asetetut päästövähennys- ja hiilinielutavoitteet sekä pitkäjänteinen ennustettava ilmasto-, energia- ja teollisuuspolitiikka ovat tärkeimpiä ohjauskeinoja hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamiseksi. Hallituksen tehtävänä on parantaa yritysten mahdollisuuksia puhtaan teknologian investointeihin, joilla luodaan globaalia kestävä kasvua ilmastotavoitteet saavuttaen.

Suomen teknologiateollisuus on pyrkinyt osaltansa vaikuttamaan siihen, että päästövähennystahti on pysynyt linjassa ilmastolain vuoden 2030 päästövähennystavoitteen kanssa. Kesäkuussa 2024 julkaistun Teknologiateollisuuden vähähiilisyystiekarttatyön mukaan hiilidioksidipäästövähennyksiä on saavutettavissa lähes 60 % vuoteen 2050 mennessä vuoden 2022 lähtötasoon verrattuna.

Teknologiateollisuuden suorat päästöt vähenivät kuluneen neljän vuoden aikana 7 prosenttia ja käytetyn ostoenergian päästöt jopa 45 %. Teknologiateollisuudessa fossiilisten polttoaineiden vuosittainen käyttö on laskenut viidessä vuodessa noin 11 %. Suurimmat päästövähennykset saadaan terästeollisuudesta, joka tarkoittaa yli 10 % päästövähennemäpotentiaalia vuoteen 2050 mennessä ja jossa vedyllä on merkittävä rooli.

Teknologiateollisuuden erityispiirre on suuri hiilikädenjälki suhteessa toimialan hiilijalanjälkeen. Merkittävin kädenjälkipotentiaali löytyy raaka-aineista sekä energiariippuvaisesta tarjoamasta, joka on tehtyjen laskentojen perusteella 75 MtCO₂.

Teknologiateollisuus ry korostaa, että vuoden 2025 talousarvion on kannustettava puhtaan teknologian investointeihin, jotta Suomen kansallinen tavoite vuoden 2035 hiilineutraaliudesta on tavoitettavissa. Teknologiateollisuus ry pitää tärkeänä, että teknologianeutraalius tulee säilyttää EU:ssa toimintaa ohjaavana periaatteena, koska se edistää tasapuolista kilpailua eri teknologioiden välillä. Samanaikaisesti on panostettava tutkimuksen, kehityksen ja innovaatioiden rooliin.

Tekniset nielut eli hiilidioksidin talteenottaminen

Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana määräaikaisen, kestävän kasvun edellytyksiä tukevan 4 mrd. euron investointiohjelman. Tästä puhtaan energian kärkihankkeisiin ehdotetaan 140 milj. euron valtuutta teknisiin nieluihin.

Teknologiateollisuus ry haluaa korostaa, että hiilidioksidista valmistetut tuotteet tulevat olemaan tärkeässä roolissa EU:n ja globaalien ilmastotavoitteiden saavuttamisessa, ja erityisesti Suomen teollisuudella on tässä merkittävä liiketoimintamahdollisuus. Talteenotetusta hiilidioksidista valmistettujen tuotteiden (CCU) arvo voi olla vuosittain jopa seitsemän miljardia euroa vuoteen 2040 mennessä.

Hiilidioksidin hyötykäytössä tulee panostaa korkean jalostusasteen tuotteisiin sekä pysyviä hiilidioksidivarastoja luoviin tuotteisiin [VTT:n selvitys Teknologiateollisuudelle](#). Valtion esimerkillä mahdollisuus myös yksityiseen rahoitukseen. Toistaiseksi yksityistä rahoitusta on kyetty saamaan hiilidioksidin poistoon merkittävässä mittakaavassa vain maissa, joissa on valtioveroista taloudellista kannustinpolitiikkaa talteenottoon ja varastointiin.

Uusi asetus teollisuuden vähähiilistämiseen

Konkreettisena toimenä on valtioneuvoston asetus teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastoneutraalin talouteen siirtymisen edistämiseen myönnettävästä avustuksesta.

Teknologiateollisuus ry pitää hallitusohjelman kirjausta investointiohjelmasta, jolla hallitus rakentaa kestävän kasvun edellytyksiä, erinomaisena toimenä teollisuuden sähköisten investointien vauhdittajana. Asetusluonnosta viimeistellessä on kuitenkin syytä huomioida tuen vaikuttavuus ja investointien toteutettavuus. Teknologiateollisuus haluaa painottaa, että suuret teollisen kokoluokan investoinnit ovat erittäin aikaa vieviä ja tämän vuoksi valmisteilla olevassa asetuksessa ei tulisi asettaa kiinteää takarajaa investoinnin loppuun saattamiselle.

Teknologiateollisuus näkee valtioneuvoston tavoin, että **siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan parhaiten investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä energiatehokkuutta ja kiertotaloutta sekä panostamalla teollisuusprosessien vähähiilistämiseen**. Tavoitteiden saavuttamisessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja innovoinnin tuloksilla on keskeinen merkitys.

Kiertotalous, monimuotoisuus ja vastuullisuus

Teknologiateollisuus on sekä kansallisessa että globaalissa kiertotaloussiirtymässä keskeisessä roolissa. Siirtymä vaatii laajaa muutoshalua, investointeja, osaamisen vahvistamista ja lainsäädännön selkiyttämistä. Teknologiateollisuuden tavoitteena on, että hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta muodostaa menestyvän Suomen talouden perustan 2035. Keskeistä on luoda kiertotaloudesta ensisijainen ja markkinaehtoinen toimintamalli. Tavoitteiden saavuttamisessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja innovoinnin tuloksilla ja tuotteiden kaupallistamisella on keskeinen merkitys.

Vuonna 2021 valmistunut Kiertotalouden strateginen ohjelma ohjaa Suomea kohti hiilineutraalia kiertotalousyhteiskuntaa.

Teknologiateollisuus ry:n oman, koko toimialan kattavan kiertotalousohjelman päämäärä on sama kuin kansallisessa ohjelmassa; hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta muodostaa menestyvän talouden perustan 2035. Ohjelman tavoitteiden ytimessä on resurssien käytön ja taloudellisen lisäarvon tuottamisen irtikytöntä ja toimialan kädenjäljen vahvistaminen. Tavoitteena on vauhdittaa kansallista sekä globaalia kiertotaloussiirtymää ja synnyttää Teknologiateollisuuden jäsenyrityksille liiketoiminnallista kilpailuetua ja mainehyötyjä kestävästä kasvusta ja uudenlaisesta liiketoiminnasta.

Onnistumisen keskiössä ovat

- Riittävä rahoitus rakenteiden uudistamisen ja yritystason muutoksen tukemiseen,
- strategisemmat yhteistyömallit ja kiertotalousekosysteemien kehittyminen,
- kiertotalousajattelun ja -osaamisen vahvistuminen sekä
- kiertotaloudelle suotuisan toimintaympäristön kehittyminen.

Tarvittava systeeminen muutos kiertotalouteen vaatii myös julkisen sektorin tukea erityisesti seuraavilla osa-alueilla: regulaatio, rahoitus, osaaminen, ekosysteemit sekä tilastointi ja tiedolla johtaminen.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää

- **Kansainvälisesti kilpailukykyistä ja uudistumiseen kannustavaa toimintaympäristöä**

Tavoitteena vakaa, ennakoitava ja tasapuolinen toimintaympäristö, joka kannustaa uudistumiseen ja edistää teollisia investointeja. Keskiössä ovat aidosti vähähiiliseen kiertotalouteen kannustavat taloudelliset ohjauskeinot, yritysten tuotekehityspanostusten kasvu ja toimivat kierrätysmateriaalimarkkinat.

- **Kestävien ratkaisujen rahoituksen vahvistamista**

Muutosmatkaan lähteville yrityksille tulee olla tarjolla rahoitusta. Kiertotaloustoimien, kuten vaihtoehtoisten materiaalien ja materiaalivirtojen hyödyntämismahdollisuuksien kehittämisen edistämiseksi on tärkeää, että yrityksille on saatavilla kiertotalousinnovaatiotoimintaa tukevaa rahoitusta, joka ei suoraan edellytä uuden liiketoiminnan syntymistä.

- **Kansallista kiertotalouden osaamissuunnitelmaa ja jatkuvaa osaamisen kehittämistä kestävä arvonluonnin vauhdittamiseksi**

Tavoitteena vahva kiertotalousosaaminen eri toimijatasoilla ja riittävä työvoiman saatavuus. Kiertotalouden läpimurto edellyttää radikaalia innovointia, uusien toimintamallien kehittämistä laaja-alaisesti sekä yhteiskuntaa poikkileikkaavaa kiertotalousosaamista.

- **Kiertotalouden ekosysteemitoinnin viemistä uudelle, strategisemmalle tasolle**

Tavoitteena siirtyä kohti ekosysteemien mahdollistamaa palveluliiketoimintaa ja kiertotalouden viennin kokonaisratkaisuja. Tämä edellyttää pitkäjänteistä yhteistyötä

arvoketjun eri toimijoiden kanssa sekä eri toimijoille yhteisen vision, tavoitteiden ja näkymien kirkastamista vuoden 2035 horisonttia ajatellen, mm. vientimarkkinoiden kokonaisratkaisujen ympärillä.

Monimuotoinen luonto apuna ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa

Teknologiateollisuus ry on tunnistanut tarpeen vahvistaa toimiaan luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Monimuotoinen luonto tarjoaa elinmahdollisuudet kaikille lajeille, myös ihmiselle, ja luo taloudellisen toiminnan ja hyvinvoinnin perustan.

Päivitämme vuonna 2020 valmistuneen biodiversiteettiohjelman Luonnon monimuotoisuusohjelmaksi vuoden 2024 aikana.

Ilmastonmuutos ja luontokato on ratkaistava samanaikaisesti niin pitkälle kuin mahdollista, sillä ilmaston lämpeneminen kiihdyttää luontokatoa ja päinvastoin.

Ilmastonmuutoksen hillinnällä ja luonnon monimuotoisuuden vahvistamisella samanaikaisesti on myös synergioita kustannustehokkuudessa. Toisaalta joissain tapauksissa on hyväksyttävä kompromisseja, sillä esimerkiksi uusiutuvan energian rakentaminen aiheuttaa lähes väistämättä paikallista luontokatoa.

Yhtenäiset pelisäännöt vastuullisuuteen

Vastuullisuus on merkittävä kilpailuvaltti. Teknologiateollisuuden tavoitteena on, että vastuullisuuden seurantaan ja raportointiin saadaan luotua yhtenäiset pelisäännöt globaalisti. EU:n uudet kestävyysraportointikäytännöt vaativat yrityksiltä mittavia resursseja. Huolena on erityisesti pk-yritysten kyky vastata nopealla aikataululla tuleviin raportointivelvoitteisiin. Tämä koskee myös yritysvastuudirektiivin kansallista toimeenpanoa. Yritysten toimintaketjuihin ulottuvien velvoitteiden kautta sääntely tulee koskemaan laajasti myös pk-yrityksiä. Näin ollen pk-yrityksille suunnatut tukitoimenpiteet ovat hyvin tärkeitä sääntelyn tavoitteiden saavuttamiseksi.

Digitalisaatio ja tietoturva

Panostukset digitalisaatioon luovat edellytyksiä talouskasvulle, nostavat tuottavuutta yrityksissä ja julkisessa hallinnossa sekä sujuvoittavat yhteiskunnan toimintaa parantamalla päivittäin käyttämiämme järjestelmiä ja palveluita. Suomen ja Euroopan pitää luoda digitalisaation ja datan hyödyntämiselle parhaat puitteet niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. Tavoitteenamme on, että suomalaiset yritykset ovat datan ja tekoälyratkaisujen osaavimpia hyödyntäjiä.

Kasvavat panostukset tutkimukseen ja kehitykseen luovat edellytyksiä menestyksekkäälle digitalisaatiolle. Erityisen merkittävää on Business Finlandin TKI-rahoituksen nykyistä suurempi kohdentaminen yritysten TKI-hankkeisiin sekä yritysten ja tutkijoiden yhteistyöhön. Myös varautuminen EuroHPC:n LUMI-supertietokoneen päivittämiseen on tärkeää.

Ministeriöihin ja virastoihin kohdistuvat lisäsäästöt tekevät digihankkeiden yhteiskehitysbudjetista entistä tärkeämmän. Ministeriöiden hallinnonalojen rajat ylittävä yhteiskehitys-

budjetti varmistaisi, että digitalisaation edistämiseen käytössä olevat julkiset varat saataisiin hyödynnettyä mahdollisimman tehokkaasti. Yhteiskehitysbudjetti on linjattu hallitusohjelmassa, mutta sitä ei ole otettu vielä käyttöön. Olisi tärkeää, että käyttöönotto tapahtuu suunnitellussa aikataulussa eli hallituksen puoliväliriiheen mennessä.

Tekoäly tarjoaa merkittäviä mahdollisuuksia julkisen hallinnon tuottavuuden parantamiseksi hallinnollisia prosesseja tehostamalla. Kun julkisen talouden tilanne on kokonaisuudessaan erittäin vaikea, voi parantunut tuottavuus säästää julkisia varoja ja suojella esimerkiksi terveydenhuoltoa tai koulutusta leikkauksilta. Niin yhteiskehitysbudjetti kuin tekoälyn käyttö edellyttävät toimintatapojen laajoja muutoksia.

Kansallinen omarahoitusosuuden varmistaminen pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin on kyberturvallisuuden osalta keskeistä. Pk-yritykset ovat kaikista haavoittuvaisimmassa asemassa ja tuen avulla tuetaan sitä, että ne voivat ottaa käyttöön moderneja tietoturvaratkaisuja. Tulevaisuudessa olisi toivottavaa, että tällaista tukea olisi pk-yrityksille saatavilla nykyistä enemmän.

Huolestuttavaa on, että digitaalisen turvallisuuden keskeistä ydintä ei ole vielä hahmotettu riittävän hyvin. Ajatus siitä, että valtion turvallisuusviranomaiset tuottavat yhteiskunnan turvallisuuden digitaalisessa maailmassa, on vanhentunut. Siksi pysyvät panostukset viranomaistyöhön ovat epäoptimaalisia. Digitaalinen turvallisuus tehdään pääosin siellä, missä tieto ja tietojärjestelmät ovat. Budjetista puuttuvat kokonaan hallitusohjelmassa linjatut toimenpiteet kvanttiaikakauden salausteknologiakyvykkyyden hankkimiseksi, salaustuotearviointitoiminnan lisäresursointiin sekä kaikkien toimialojen tukeminen kyberturvallisuuden riskienhallintatoimien käyttöönotossa mielekkäällä tavalla. Nämä toimet ovat välttämättömiä, jotta kotimainen kyberturvallisuusteknologia saadaan vahvistamaan kansallista omavaraisuutta sekä tehostetusti kansainvälisille vientimarkkinoille. Nopea eteneminen olisi Suomen etu tulevan komission aloittaessa työn kvanttilaskennan tietoturva vaikutuksiin varautumiseksi Euroopan laajuisesti.

Työmarkkinat

Työmarkkinoiden toimivuudella on keskeinen vaikutus vientiyritysten kilpailukykyyn ja sitä kautta verotuloihin sekä julkiseen talouteen. Hallituksen työmarkkinauudistukset ja työlainsäädäntöohjelma lisäävät merkittäväällä tavalla kannusteita työhön sekä edesauttavat yritysten mahdollisuuksia menestyä kansainvälisessä kilpailussa.

Paraikaa eduskunnan käsittelyssä oleva hallituksen esitys paikallisen sopimisen edistämisestä (HE 85/2024) on tärkeää saattaa voimaan. Teknologiateollisuus pitää esitystä oikeansuuntaisena, mutta on esittänyt myös muutosehdotuksia lausunnossaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle. Mahdollisuus sopia työehdoista paikallisesti on yrityksille välttämätöntä, jotta työehdoilla voidaan tukea työllisyyttä, tuottavuuden kasvua ja juuri kyseisen yrityksen ja työntekijöiden menestystä. Teknologiateollisuus ry. puoltaa vahvasti sitä periaatetta, että kaikki yritykset ja työntekijät voivat jatkossa hyödyntää paikallista ja sopimista ja että yrityskohtaisilla työehtosopimuksilla saa vastaavat sopimisen mahdollisuudet kuin valtakunnallisilla sopimuksilla.

Eduskunnan käsittelyssä on paraikaa myös hallituksen esitys sovittelujärjestelmän kehittämistä eli ns. vientivetoisesta työmarkkinamallista (HE 146/2024). Suomen kansantaloudelle on välttämätöntä, että työmarkkinoiden kehityksessä otetaan huomioon yritysten mahdollisuudet pärjätä kansainvälisillä markkinoilla. Näin voidaan parhaiten turvata suomalaisten hyvinvoinnin kasvu sekä myös julkisen sektorin rahoituksen suotuisa kehitys. Vientimalli ei ole este naisvaltaisten alojen palkkojen kehitykselle. Niitä voidaan parhaiten kehittää lisäämällä markkinaehtoisuutta, paikallista sopimista sekä kohdistamalla palkankorotuksia.

Verotus

Verotuksen osalta budjetissa ei tullut sellaisia uusia ehdotuksia, joita ei olisi jo hallitusohjelmassa tai kehysriihessä pohjustettu. Näiden aiemmin tehtyjen ehdotusten toteuttamisen osalta kommenttejamme alla.

- Ansiotuloverotukseen ehdotetaan tehtäväksi runsaasti pienempiä muutoksia hallituskauden aikana. Koska teknologiateollisuuden aloilla on jatkuva tarve osaajille, kannatamme ansiotuloverotuksen keventämistä kaikissa tuloluokissa. Nyt kevennyksiä tulee varsinkin pieni- ja keskituloisille. Suuremmissa tuloluokissa marginaaliverotuksen laskeminen niin, että marginaaliveroprosentti ei ylittäisi 50 prosenttia, olisi tärkeä työnteon kannustavuuden kannalta. Työntekijän muuttoon liittyvien työnantajan maksamien kustannusten verovapaus työntekijällä on tärkeä uudistus.
- Yrityksille logistiikkakulut ovat suuri kuluerä. Väylämaksujen palauttaminen täysimääräiseksi vuonna 2025 sekä veronkorotukset sähköautojen ja lataushybridien ajoneuvoveroon nostavat kuluja, toisaalta nollapäästöisten työsuhteautojen verotuen voimassaolo jatkettiin 4 vuodella ja ajoneuvovero kevenee bensa-ajoneuvoilta. Teknologiateollisuus tukee liikenteen sähköistymistä ja siirtymistä pois fossiilisista polttoaineista. Siksi toivomme, että verotuksen painopistettä siirrettäisiin tukemaan vähäpäästöiseen liikenteeseen siirtymistä.
- 1.1.2024 voimaantulleen kaivosmineraaliveron osalta esitämme pidättäytymistä veron korotuksista.
- T&K-verovähennykseen on budjetoitu 80 miljoonaa euroa. Saamiemme tietojen mukaan verotuspäätöksissä on hylätty paljon T&K-verokannustinta koskevia hakemuksia. Kun marraskuussa saadaan tietoa, kuinka moni yritys on kannustimen saanut T&K-toimintaansa hyödynnettyä, sekä lopullinen verovaikutus budjettiin, tulee miettiä, miten toteutetaan hallitusohjelman kirjaus "T&K-verohyvitystä kehitetään".
- Uusi valmisteltava suurten teollisten kestävien investointien verovähennys ei näy budjetissa, koska vähennettävissä vasta 2028 alkaen. Toivomme, että verovähennystä koskeva laki saadaan voimaan pikaisesti. Lisäksi toivomme, että myös alle 50 miljoonan euron kestävien investointien kannustamisen keinoja mietitään esimerkiksi puoliväliriihessä.
- Verohallinnon ja Tullin toimintamenoihin on varattu budjetissa rahaa mm. Tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistukseen ja sähköisen tunnistautumisen menoihin. eIDAS-asetuksen implementointi ja lompakkosovelluksen ripeä rakentaminen, myös yrityksille, ovat tärkeitä myös monelle verotuksen osa-alueelle. Yrityksen digitalous-hankkeen jatkon rahoituksen turvaaminen vuodelle 2025 oli

tärkeä hankkeiden jatkuvuuden kannalta ja mahdollistaa toivottavasti siirtymisen käytännön toteutuksiin.

- Suomen EU:n maksuosuuksiin ehdotetaan budjetissa 44 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Toivomme, että Suomessa valmisteltaisiin selvitys EU:n uudet omat varat –ehdotusten vaikutuksista Suomen budjettiin (EU:n uudet omat varat: uusia veroehdotuksia, päästökauppatuloja ja hiilirajamekanismituloja), sekä analyysiä minkälaiset lisärahoitusmallit olisivat Suomelle vähiten haitallisia, poliittisen keskustelun tueksi.

Kunnioittavasti
Teknologiateollisuus ry

Minna Helle, varatoimitusjohtaja
puh. +358 50 341 4884
minna.helle@teknologiateollisuus.fi